

تهیه نانومیله‌های β - MnO_2 به روش هیدروترمال و بررسی اثر فرآیند گرمادهی

السویجت، فاضل نوری یعقوب^۱؛ عربی، هادی^{۱،۲}؛ قربانی، شعبانی رضا^{۱،۲}؛ آزاد، نسرين^۱

^۱ گروه فیزیک (آزمایشگاه انرژی‌های تجدیدپذیر، مغناطیس و نانوتکنولوژی)، دانشکده علوم، دانشگاه فردوسی مشهد

^۲ هسته پژوهشی ذخیره سازی هیدروژن و باتری های یون -لیتیوم، دانشکده علوم، دانشگاه فردوسی مشهد

چکیده

در این پژوهش، نانومیله‌های β - MnO_2 به روش هیدروترمال با استفاده از سولفات منگنز تک آبه و پرمنگنات پتاسیم به‌عنوان مواد اولیه تهیه شدند. ساختار و مورفولوژی نانومیله‌های حاصل با استفاده از پراش اشعه ایکس (XRD) و میکروسکوپ الکترونی روبشی گسیل میدانی (FESEM) بررسی شدند. نتایج پراش اشعه ایکس نشان می‌دهد که با تغییر زمان و دما در فرایند گرمادهی، بلورینگی تغییر می‌کند. تصاویر گرفته شده با میکروسکوپ الکترون روبشی تشکیل نانومیله‌های β - MnO_2 را تایید می‌کند. نمونه با دمای گرمادهی $160^\circ C$ و مدت زمان ۶ ساعت، بیشترین بلورینگی و از لحاظ مورفولوژی دارای ساختار بهتری بود.

Synthesis of β - MnO_2 nanorods by hydrothermal method and investigation the effect of heating process time

Al-Suwachit, Fadhil Noori Yaqoob¹; Arabi, Hadi^{1,2}; Shaban Reza, Ghorbani^{1,2}; Azad, Nasrin¹

¹Department of physics (Renewable energy, Magnetism and nanotechnology laboratory), Ferdowsi University of Mashhad

² Research center for hydrogen storage material and Li ion battery, Faculty of science, Ferdowsi University of Mashhad

Abstract

In this study, β - MnO_2 nanorods were synthesized via hydrothermal method using $MnSO_4.H_2O$ and $KMnO_4$ as the starting materials. The structure and morphology of the prepared nanorods were investigated by using XRD and FESEM techniques. The results of XRD shows that the crystallinity changes with changing the time and temperature of the heating process. The images of FESEM confirm the formation of β - MnO_2 nanorods. The sample which was heated at $160^\circ C$ for 6h has the best crystallinity and better morphology.

PACS No. 81

مقدمه

ساختارهای تونلی 1×1 و 2×2 می باشد. کمترین فضای خالی مربوط به ساختارهای γ - MnO_2 (دارای تونل‌های 1×1 و 2×1) و β - MnO_2 (دارای تونل‌های 1×1) می‌باشد [۲]. نانو ساختارهای دی‌اکسید منگنز به دلیل هزینه کم، فراوانی، سازگاری با محیط زیست و عملکرد خوب برای ذخیره انرژی به‌عنوان مواد الکتروکود ایداله برای ابرخازن‌ها، باتری‌های یون لیتیومی و باتری‌های لیتیوم-هوا بکار می‌روند. در مواد الکتروکود باتری یون-لیتیومی با ساختار نانو، بدلیل نسبت سطح به حجم زیاد، سطح تماس الکترولیت-الکتروکود و در نتیجه عملکرد توانی افزایش می‌یابد که از این نظر نانوسیم‌ها و نانومیله‌ها مورد توجه هستند. مورفولوژی نانوسیم و

در طی سال‌های زیادی، اکسیدهای منگنز به دلیل انعطاف پذیری ساختاری ویژه و حالت‌های اکسایش چندگانه‌شان (Mn^{2+} , Mn^{3+} , Mn^{4+}) به‌طور گسترده مورد استفاده قرار گرفته‌اند [۱].

چندین ساختار متفاوت از MnO_2 وجود دارند که در شکل ۱ نشان داده شده است. همه ساختارها، توسط قرارگیری اوکتاهدرون‌های MnO_6 نسبت به یکدیگر مشخص می‌شوند که منجر به فضاهای خالی متفاوتی می‌گردند. δ - MnO_2 با ساختار لایه‌ای، بزرگترین فضای خالی را دارد. α - MnO_2 دارای

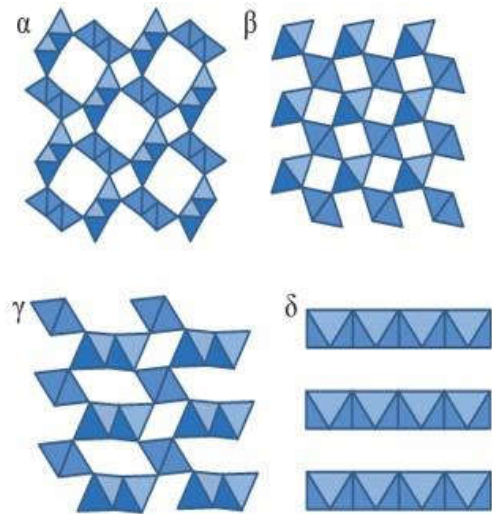
پرمنگنات پتاسیم اضافه گردید و پس از گذشت ۳۰ دقیقه محلول حاصل به تفلون ۸۰ میلی لیتری منتقل شد. پس از قراردادن تفلون داخل اتوکلاو، در آن محکم بسته و داخل آون گذاشته شد. فرآیند گرمادهی برای نمونه‌ها در دماها و زمان‌های مختلف انجام شد که به‌عنوان مثال سه نمونه به‌صورت نمونه a ($12h-140^{\circ}C$)، نمونه b ($6h-160^{\circ}C$) و نمونه c ($12h-160^{\circ}C$) مورد بررسی قرار گرفتند. مواد حاصل از فرآیند گرمادهی چندین بار با آب شستشو داده شد و در دمای $70^{\circ}C$ به مدت ۱۲ ساعت خشک گردید.

نتایج و بحث

مشخصه‌یابی ساختاری پودرهای حاصل توسط پراش اشعه ایکس (XRD) با استفاده از دیفرکتومتر اشعه ایکس (دانشگاه دامغان، مدل D8-Advance - Bruker) با لامپ $CuK\alpha 1$ انجام شد. همچنین از میکروسکوپ الکترون روبشی گسیل میدانی (پژوهشکده متالوژی رازی، مدل MIRA3TESCAN-XMU) جهت تایید مورفولوژی نانومیله‌ها استفاده شد.

الگوهای پراش حاصل با استفاده از نرم افزار Match 3 مورد بررسی قرار گرفت و تمام نمونه‌های ساخته شده از جمله نمونه‌های a، b و c با نمونه استاندارد [96-151-4118] برگرفته از بانک داده‌های COD-Inorganics مقایسه شدند. همچنین الگوهای پراش نمونه‌ها نیز با الگوی پراش مربوط به کارت ۰۷۳۵-۲۴ در مقالات نیز به آن اشاره شده است [۶]. همخوانی دارند. مطابق شکل‌های ۲، ۳ و ۴ تمامی قله‌ها مربوط به $\beta-MnO_2$ با ساختار پایرولوسایت می‌باشند. از بررسی الگوی پراش حاصل از نمونه‌های تجربی با نمونه استاندارد، پارامتر FoM که میزان انطباق را نشان می‌دهد به‌ترتیب دارای مقادیر $0/8149$ ، $0/8253$ و $0/7960$ برای نمونه‌های a، b و c می‌باشد. بدیهی است هر قدر این کمیت به ۱ نزدیک باشد میزان تطبیق بهتر است. لذا نمونه b ($6h-160^{\circ}C$) از انطباق بهتری برخوردار است. در این پژوهش نسبت پرمنگنات پتاسیم به سولفات منگنز ۳:۲ در نظر گرفته شد که با کار انجام شده در مقاله [۷] که تشکیل فاز $\beta-MnO_2$ را گزارش کرده‌اند، مطابقت دارد.

نانومیله علاوه بر نسبت زیاد سطح به حجم، مسیرهای ترابرد الکترونی یک بعدی مؤثری را فراهم می‌کنند [۳]. چندین روش از جمله کاهش ساده، واکنش شیمیایی نرم، سل-ژل، فرآیند میکروویو و روش هیدروترمال برای ساخت نانوساختارهای MnO_2 پیشنهاد شده است. از بین این روش‌ها، روش هیدروترمال به دلیل کنترل آسان شکل، فرآیند ساخت آسان در مقیاس زیاد بیشتر مورد توجه قرار گرفته است [۴].

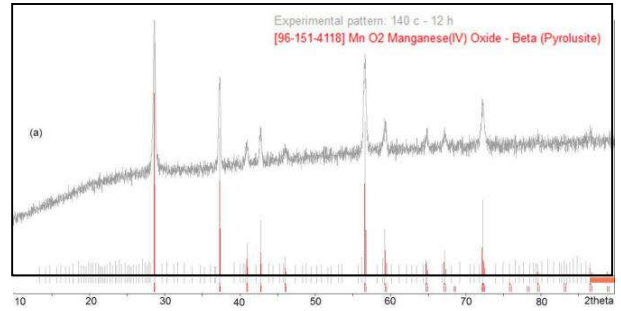
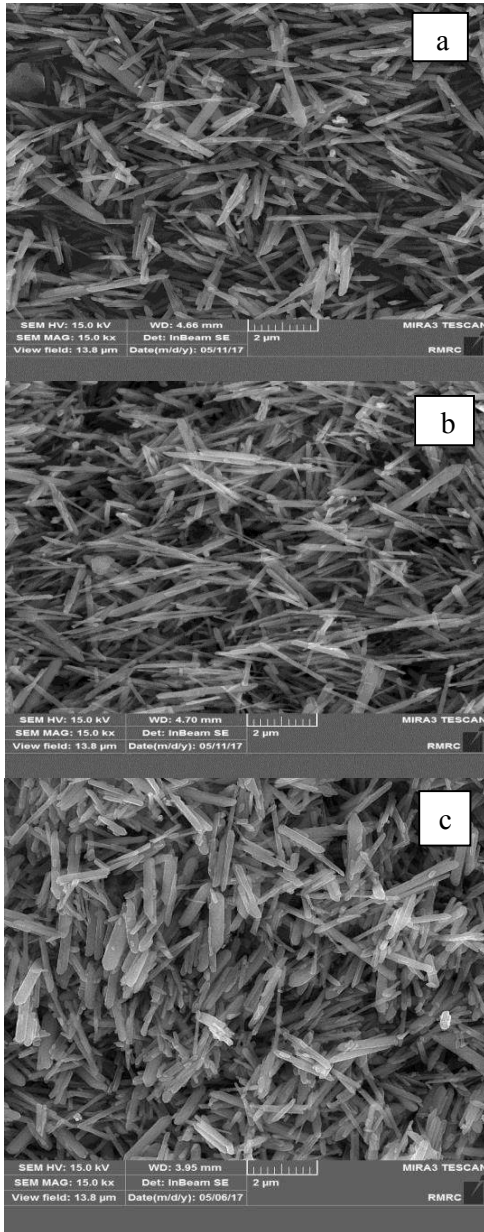

شکل ۱. ساختارهای تونلی α ، β و γ - MnO_2 و لایه‌ای δ - MnO_2 [۲]

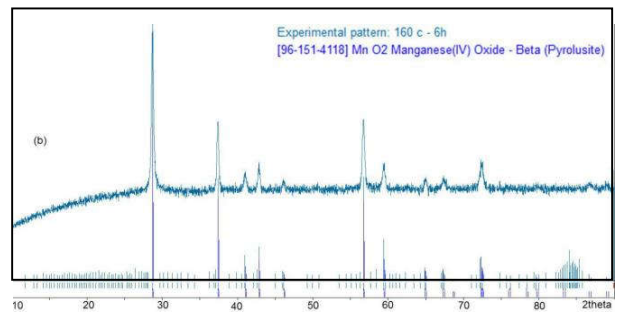
تحت شرایط هیدروترمال، ساختارهای متقارن با تونل‌های 1×1 و 2×2 پایدارتر از ساختارهای تقارن کمتر با تونل‌های 2×1 می‌باشند [۵].

روش تجربی

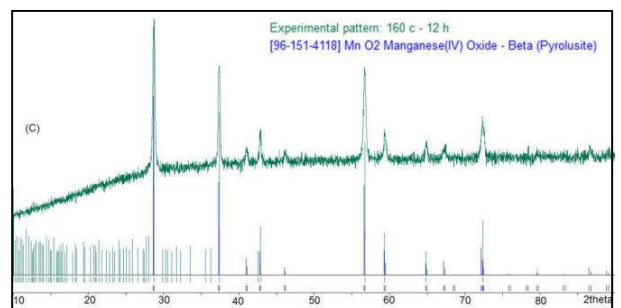
برای تهیه نانومیله‌های $\beta-MnO_2$ به روش هیدروترمال، از سولفات منگنز و پرمنگنات پتاسیم به‌عنوان مواد اولیه و از آب یون‌زدایی شده به‌عنوان حلال استفاده کردیم. تمامی مواد با خلوص بالای ۹۸ در صد بودند که از شرکت مرک خریداری شده‌اند. ابتدا مقدار $0/7098$ گرم از سولفات منگنز و $0/3081$ گرم از پرمنگنات پتاسیم در ۳۰ میلی لیتر آب یون‌زدایی به‌طور مجزا با همزن مغناطیسی حل شدند. سپس محلول سولفات منگنز به محلول

شکل ۲. طرح پراش پرتوی ایکس نمونه a (۱۲h-۱۴۰ °C)

شکل ۳. طرح پراش پرتوی ایکس نمونه b (۶h-۱۶۰ °C)

شکل ۴. طرح پراش پرتوی ایکس نمونه c (۱۲h-۱۶۰ °C)

شکل ۵. تصاویر آنالیز FESEM. (a) ۱۲h-۱۴۰ °C، (b) ۶h-۱۶۰ °C، (c) ۱۲h-۱۶۰ °C، ۱۶۰ °C

تصاویر آنالیز میکروسکوپ الکترون روبشی نانومیله‌های مربوط به سه نمونه در شکل ۵ آورده شده است.

همانطور که مشاهده می‌شود نانومیله‌های تشکیل شده مربوط به نمونه با دمای 160°C و زمان ۶ ساعت نسبتاً همگن‌تر می‌باشند.

نتیجه گیری

نانومیله‌های $\beta\text{-MnO}_2$ به روش هیدروترمال تهیه شدند. نتایج مربوط به پراش اشعه ایکس نشان می‌دهد نمونه مربوط به دمای گرمادهی 160°C و زمان ۶ ساعت بهترین تطابق را با نمونه استاندارد دارد. همچنین نتایج میکروسکوپ الکترون روبشی گسیل میدانی نیز نشان می‌دهد نانومیله‌های تشکیل شده در دمای 160°C و زمان ۶ ساعت از دو نمونه دیگر همگن‌تر می‌باشند. نانومیله‌های ساخته شده به‌عنوان ماده اولیه در ساخت ماده کاتدی LiMn_2O_4 مورد استفاده قرار می‌گیرند.

مراجع

- [۱] Tang W, Shan X, Li S, Liu H, Wu X, Chen Y, Sol-gel process for the synthesis of ultrafine MnO_2 nanowires and nanorods, *Materials Letters*, 2014; **132**:317-21.
- [۲] Musil M, Choi B, Tsutsumi A, Morphology and Electrochemical Properties of α -, β -, γ -, and δ - MnO_2 Synthesized by Redox Method, *Journal of The Electrochemical Society*, 2015; **162**:A2058-A65.
- [۳] Kim DK, Muralidharan P, Lee H-W, Ruffo R, Yang Y, Chan CK, et al, Spinel LiMn_2O_4 nanorods as lithium ion battery cathodes, *Nano Letters*, 2008; **8**:3948-52.
- [۴] Wu J, Huang H, Yu L, Hu J, Controllable hydrothermal synthesis of MnO_2 nanostructures, 2013; **3**:201-05.
- [۵] Wei M, Konishi Y, Zhou H, Sugihara H, Arakawa H, Synthesis of single-crystal manganese dioxide nanowires by a soft chemical process, *Nanotechnology*. 2005; **16**:245-49
- [۶] Dawei S, Hyo-Jun A, Guoxiu W, Hydrothermal synthesis of α - MnO_2 and β - MnO_2 nanorods as high capacity cathode materials for sodium ion batteries, *J. Mater. Chem. A*, 2013, **1**:4845.
- [۷] Xun W, Yadong L, Synthesis and Formation Mechanism of Manganese Dioxide Nanowire/Nanorods, *Chem. Eur. J.*, 2013, **9**:300-306.